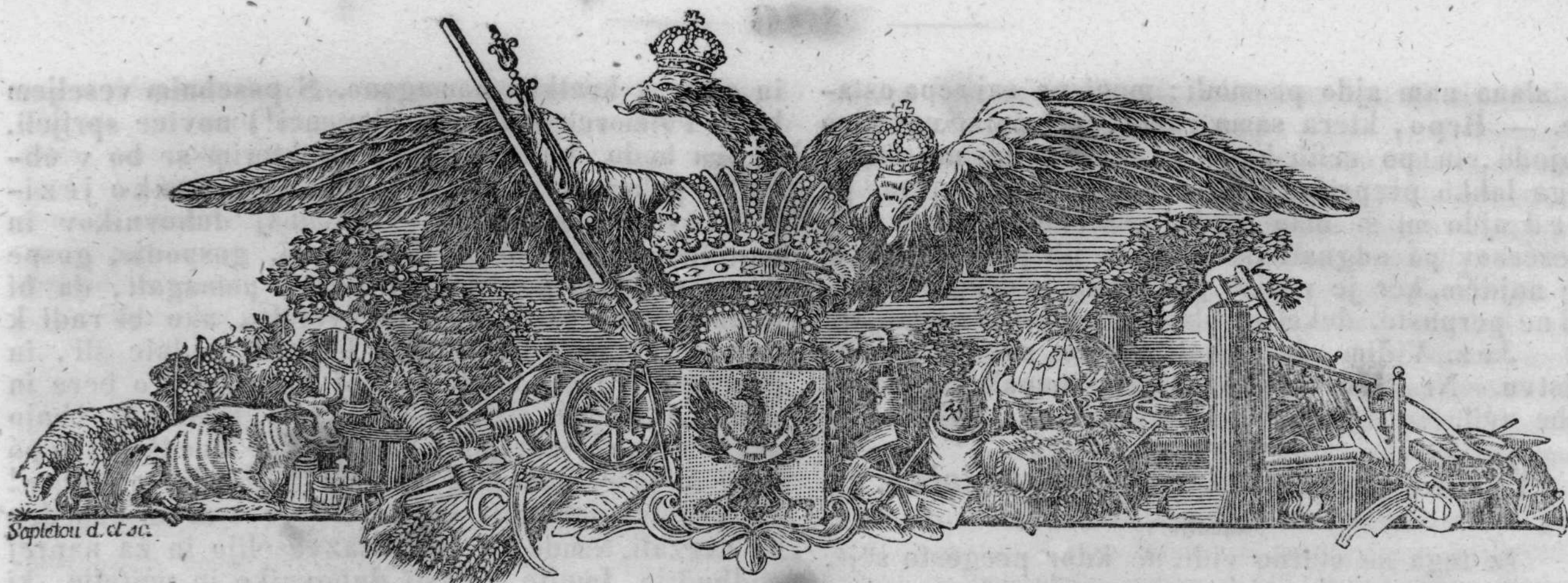

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svitlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 19. Listopada. 1845.

List 47.

Baron Cojz Žiga. *)

(Iz Krajnske Čbelice).

Povsod se učiti,
Svét viditi sam,
To gnalo ga iti
V Rim, Amsterdam.

Mat' Krajna imela
S'nu ljubšiga ni,
Za Krajnsino vnela,
Nam oča rodi.

Vodnike. Linharte
Je Žiga budil,
Bod' bukve, bod' karte,
Rad z njimi delil.

Petero jezikov
Verh moj'ga kramljá,
Cirila nas Grekov
Brat' knjige ravná.

Sromake, bolnike
Odeva po stó,
Kup' ranjenim like,
Blazino mehkó.

Sloví do Londona
Mineralogec,
Do Kube, Kantona
Z jeklino kupec.

Préd Sava nehála
'Z Bohinja teč' bó,
Ko zábíti znala,
Cojz! hišo Tvojó.

Z.

Kmetijske skušnje.

Poslednje dni Kimovca sim obiskal svojiga prijatla, Pustriškiga gosp. fajmoštra. Pustrica (Pustritz) je vas na verhu Grebinske gore (Griffner-Berg), ktera med Grebinjem in Šent-Andrejem leži. Pustriščanje malo ajde, nič pa turšice ne sejejo, kér una malokrat, ta pa nikdar ne donese. Zemlja je ilovnata in dobro služi pšenici. Tudi sadne drevesa, kakor jabelka, hruške in češplje lepó rastejo. Kar sim v Pustrici koristniga vidil, vam hočem povedati.

Repo med ajdo vidši sim se čudil, in sim gosp. fajmoštru rekel: Prijatel, preveč želiš, zatorej ne boš nič dobil! Repa ti ajdo spodjeda, in ajda ti repo zaduša. Ali ne vidiš, kako niska je ajda ostala, in kakó počasno zori?

Ne dolži repe, kadar vidiš ajdo slabotno! me fajmošter podučí. Toča jo je posmukala, zatorej je majhna, in poznejši dozori. Druge leta se ajda, v kateri je repa stala, ni ločila od une brez repe.

Jez. Vender ne le majhna, tudi redka raste ajda, ktero košata repa s svojim perjem odriva. Meni se bolje zdi, kar tudi sploh vidim, sejati ajdo posebej, in repo posebej. Ajda poprej dozori, ko repa, in v ajdovše lahko seješ sternino. Kadar pa repa med ajdo stoji, moraš na repo čakati, in na vaših višavah je že prekasno za pšenico. Takó ti njiva, na kateri si malo ajde in pa tudi malo repe perdelal, prazna ostane čez zimo.

Fajmošter. Per nas tudi poletna (jara) rež in pšenica dobro zda, in perhodnjo spomlad bom v leto ajdovše reži, pod rež pa detelje in mačjiga repa vsejal. Takó dobim skoz šest zaporednih let dosti klaje, ktere bi mi sicer pomanjkovalo. Letas sim pičlo preskerbljen s klajo, in kér tudi žito ni kaj zdalo, ne bom mogel nobeniga vola pitati. Druge leta sim per živini lep dobiček perredil. — Imam še druge vzroke, zakaj de repo med ajdo sejem. Moje njive visoko ležé, in so okrajene še od vikših gôr; po kratkim dežji rado snežuje po verhih,

*) Mesec Listopad je slavniga Barona Ž. Cojza Krajncam dal v letu 1747; Listopad nam ga je v letu 1819 zopet vzel. Dvojni spomin tedej ta mesec obhajamo. Naj ga pričjoča krepka pesem med našimi bravci práv živo obudi!
Vredništvo.

in slana nam ajdo posmodi; meni pa saj repa ostane. — Repo, ktera sama raste, mi polži navadno pojedó, in po celih kosih (kakor se na uni strani tega lahko prepričaš) ne repik ne stoji; repe pa med ajdo mi še niso nikdar polži nadlegovali. Teh merčesov pa odgnati ne vém, in jih poberati, časa ne najdem, kér je repiše prostorno, in drugi opravki mi ne perpušče, dekel in hlapcov za polži zaganjati.

Jez. Vidim, de si bolj, ko jez, zveden v kmetijstvu. Ne bom te več grajal, ampak raji se od tebe učil.

Robida.

Vzroki prepričliga žitniga pridelka.

(Nadalje.)

Iz tega se očitno vidi, de kdor pregosto seje, zernje zametuje, kér čez mero sejano zernje mu ali ne obzeleni, ali pa ena bilka drugo v rastu zatira, takó de le majhno in medlo klasje donese in potem takim pičliga pridelka da.

Nalaš storjene skušnje zvedenih kmetovavcov so očitno pokazale, de, ko bi med semenskim zernjem clo nič zanikerniga ne bilo, bi bila na oral 2 mernika rēži (pšenice nemalo več) zadosti; kér se pa samo kaljivo in čisto zernje za seme težko dóbi, ga je kakiga pol mernika več treba, s tem razločkam, de se — kakor smo že enkrat rēkli — rēži, ki je bolj mehka od pšenice, nemalo več vzame; več tudi ovsa kakor ječmena; sploh več pri jesenski, ko pri spomladanski setvi; več v merzlih, ko v gorkih krajih; več v hribih, ko v dolinah; tam, kjer žito pod brazdo sejejo, pa še več. Čez 3 mernike in pol pa ne bo nikoli semenskiga zernja za posetev eniga orala potreba.

Kolikor nerodniši se kmetovavec pri svojim delu obnaša, kolikor menj si prizadeva natoro in rastljivost žita poznavati, kolikor menj si pravo in potrebno pripravljanje njiv za setev v skerb vzame, toliko več semenskiga zernja poseje, in ga mora posejati, kér veliko veliko posejaniga zernja drugič tudi zató v nič pride, kér obsejane njive ni zadelal, ali zavlekel, kakor gré, in v tem tiči drugi vzrok prepričliga pridelka.

Gotovo želi slehern kmetovavec, de bi mu vsako sejano zerno sad doneslo. Če hoče letó doseči, naj popolnoma zrelega zernja vzame za seme, in naj odbere vse medlo, puhlo ali gluho in slabo zernje; takó očišeno seme naj seje enakomerno v dobro obdelano, popolnoma pripravljeno njivo, in naj ga zadela ali zavleče z dobro brano, ne pa z drevesam.

(Konec sledi.)

Slovenske besede.

(Konec.)

R. Da si šole poboljšajo, morejo naj več pomagati duhovniki in učitelji in pa šolski starašini (Schulbehörden), takó jaz mislim.

J. Taka je. Duhovniki so duša za šolo. Srečna soseska, ki skerbllivega duhovnika in pridnega učitelja ima, ktera imata do otrok in do slovenščine veselje. Zató bi bilo neizrečeno dobro, da bi bogoslovci (mladi duhovniki v duhovšnici) in tisti, ki se za učnike perpravljajo, se slovenščine lepo vadili.

R. Gosp. Vertovc so v krepkim predgovoru k „Vinoreji“ nekaj povedali, da se bode slavljska stolica vstanovila v primorski duhovšnici.

J. Sam Bog jih vsliši, da bi resnica bila! Oni pišejo: „Ne obupajte dragi mladi prijatli, pokrotite se! že od več strani se sliši, de vam bo v temle

in sicer v kratkim pomagano. S posebnim veseljem bodo Primorci (tudi vsi Slovenci!) novice sprijeli, ki jim bodo dan oznanile, na katerim se bo v občinski primorski duhovšnici jelo slovensko jezikoslovje razlagati.“ — Zvunaj duhovnikov in učiteljev bi tudi drugi domorodci, gospodje, gospe in gospodične po Slovenji lahko pomagali, da bi učilnice po deželi lepši precvetele, ako bi radi k izpraševanju (Prüfung) bližnjih učilnic šli, in posebno pazili, kakó se kaj slovensko bere in piše. Ako gré slabo — molčati! Posvariti imajo pravico samo starašini; ako se pa slovenščina lepó bere in piše, pohvaliti na glas — učitelja in učence! Po pravici pohvaliti vsak sme; s tem se nobeden ne razžali, temuč vsi se le razveselijo in za naprej podbudijo. Imejte v časti duhovnike in učitelje, ki se skerbno v šoli trudijo. Kdor častivrednega človeka v časti ima, sam sebi čast dela. — Kakó bi lepó in veselo pri izpraševanju bilo, ako bi tudi, kdor premore, nektore lepe slovenske bukvice kupil, jih seboj pernesel, jih gosp. tehantu podal, da bi jih med tiste učence, mladenčce in deklice, razdelili, kateri naj lepši slovensko beró in pišejo. Veselje se ne da povedati, kiga s tem otrokam storiš, tudi staršem takó vstrežeš bolj, kakor bi jim, kdo vé, kaj dal. Naj bodo že molitne bukvice, ali kake druge koristne, kolikorkrat jih mlad človek v roke vzame, se spomni: „Glej te bukvice sim od — gospoda dobil; ali te bukvice so od gospe ali gospodične, sim jih pri izpraševanju dobila.“ Tudi pred Bogam je to dobro keršansko delo, ktero poverniti on ne bode pozabil. Boljši te krajcarje naložiti ne moreš, kakor takó.

R. Nisim bogat, pa odsihmal obljubim k izpraševanju v bližne sosesčine hoditi, in nektore bukvice bodem seboj vzel za pridne slovenske otroke. To vam obljubim, gospod!

J. Bog ti daj srečo v vsim, karkoli počneš — in tudi ljubo zdravje za to veselje, ki ga otrokam storiš! Ako bi kje posebno lepo slovensko brali in pisali, bi me tudi veselilo, da bi se kratko, brez vsega praznega hvališanja (lobhudeln) v Novicah bralo. Postavim takole:

„Vlani je bilo izpraševanje v Rogatcu (Rohitsch) na Štajarskim. Takó gladko so brali po nemško in po slovensko, da je bilo veselje poslušati. Vse jedno jim je bilo s starim ali z novim pravopisam, da je vse pričijoče veselilo. Pisali so — tudi v novim pravopisu! Od tega izpraševanja in pisanja se je iz Rogatea na Horvatski granici do Celovca slišalo. Takó je to izpraševanje slovelo. Ali bodemo letas tudi od kod kaj takó prijetnega zaslišali?“

Matija Majer.

Prošnji in ponudba.

I. Gospod L—c so v veliki pratiki za prihodnje leto v spisku „obdelovanje njiv“ kmetovavcam svetovali, de naj suh gnoj pod ilovnato brazdo podoravajo, in nikar mokriga. — Prosimo Jih zató prijazno, naj nam povedó: kateri je suhi gnoj? in, kakó se da suh gnoj sa ilovnato zemljo práv napravljati? —

II. Od kod je beséda „korún“ (Erdapfel, solanum tuberosum, pomme de terre)?

Kér so jele Novice novo besedo „korún“ namest že navadne, stare „kampír, krumpír, kempír, v svoje pripovedi jemati, zató vse Slovence pohlevno prosimo, de naj nam kdo razločno skaže, de je beséda korún slovenske korenine.

De se resnica práv spozná,
Je treba čuti dva zvoná.